

## **LES 3: ZELFRAPPORTAGE – VRAGENLIJSTEN**

### **Leerdoelen**

- Zelfrapportage technieken kunnen plaatsen op de dimensie van kwantitatief naar kwalitatief
- De unieke functie van zelfrapportage data kennen (wat kan zelfrapportage je vertellen?)
- Weten wat de problemen zijn bij het interpreteren van zelfrapportage (hoe kan zelfrapportage misleidend zijn?)
- Weten waarvoor en waarom vragenlijsten gebruikt worden
- De voor –en nadelen van verschillende types vragen en antwoordmogelijkheden kennen
- Weten wat de criteria voor een goede vragenlijst zijn en die kunnen toepassen
- Weten hoe (en of) vragenlijsten naar andere culturele contexten kunnen worden getransformeerd
- De meerwaarde van dagboekstudies kennen

### **ZELFRAPPORTAGE**

= Onderzoekstechnieken waarbij mensen mondeling of schriftelijk over hun eigen ervaringen vertellen.

Gradueel van kwalitatief naar kwantitatief:

- Narratieven
  - Grotendeels zelf-geïnitieerde verhalen
  - Interviewer doelt naar zelf vragen stellen
- Interviews
  - Vragen gesteld door de interviewers (open/gesloten)– volgorde, structuur bepaald.
- Vragenlijsten
  - Open/gesloten vragen– volgorde, structuur bepaald.
- Dagboekstudies
  - Vragenlijsten – momenten van invullen gespecificeerd.

### **Algemene stellingen over zelfrapportage**

**Stelling 1:** Zelf-rapportage is de *enige* manier om iets te weten te komen over hoe mensen zich voelen of iets subjectief ervaren.

- Er zijn geen objectieve maten van gevoel, van attitude, van opinie, van de gewaarwording van je lichaam. Dus de enige manier om als onderzoeker iets te weten te komen over het menselijk bewustzijn is door mensen te bevragen.
- Toepassing op geluk: Als je wilt weten hoe gelukkig mensen zich voelen, wat een subjectieve ervaring is, dan moet je ze dat vragen.

**Stelling 2:** Alleen omdat mensen je een antwoord geven op een vraag, betekent dat nog niet dat het antwoord waar is!

- Het is mogelijk dat mensen op andere momenten een ander antwoord zouden geven!
- Er zijn verschillende factoren die de antwoorden op de vraag 'hoe gelukkig voel je je?' beïnvloeden

10 voorbeelden van zulke factoren:

1. Weer, klimaat (gelukkiger op een zonnige dag)
2. Na het eten van voedsel, en nog gelukkiger na het eten van chocolade
3. Voorafgaande taken
  - Assimilatie-effect: bij recente gebeurtenissen voelen mensen zich gelukkiger wanneer ze eerst aan positieve gebeurtenissen denken
  - Contrast-effect: bij gebeurtenissen die lang geleden zijn, geldt dat mensen zich ongelukkiger voelen
  - Voorbeeld met Colin Powell (zeer populaire general)
4. Vooraf bepaalde antwoordschalen
5. Mensen kunnen zich niet altijd in een andere context plaatsen ('Ik zou gelukkig zijn als ...')
6. Een mening of attitude is een slechte voorspeller van gedrag (mensen volgen in de realiteit niet altijd hun eigen mening of overtuiging)
7. Vraagverwoordings-effecten en aangeboden antwoordalternatieven
8. Echte redenen voor bepaald gedrag zijn vaak onbekend voor de mensen in kwestie
  - Observer-actor difference: als mensen voor zichzelf moeten beslissen, zeggen ze iets heel anders als ze voor een ander moeten beslissen
  - Perspectief komt vaak niet overeen met de echte redenen
9. Sociale wenselijkheid
  - Tendens van deelnemers om op testitems zo te antwoorden dat ze zichzelf op sociaal acceptabele manier kunnen voorstellen (King & Bruner, 2000)
  - Door de aanwezigheid van sociale wenselijkheid kunnen de resultaten van een onderzoek sterk vertekend zijn: we weten niet of er echt gemeten werd wat we bedoelden te meten
10. Instemmen met de vragen, ja of nee knikken

## CONCLUSIE

- Zelfrapportage is de enige manier om iets te weten te komen over hoe mensen voelen of iets subjectief ervaren.
- Zelfrapportage maten kunnen je een goed (eerste) idee geven van hoe mensen denken, voelen en zich gedragen.
- Alleen omdat mensen je een antwoord geven op een vraag (of je iets vertellen), betekent dat nog niet dat het waar is! (misleidende factoren)

## VRAGENLIJSTONDERZOEK

### Waarvoor en waarom worden vragenlijsten gebruikt? (Kwalitatief vs. kwantitatief)

#### Doel van vragenlijsten

- Hypotheses genereren
  - Idee krijgen van waar het over gaat
- Testen ontwikkelen en valideren
  - Een Gestandaardiseerde test ontwikkelen om bv depressies te meten
- Schatting van populatieparameters
  - wat is de gemiddelde depressiescore in een populatie?
- Hypothese en model toetsing
  - Wat is het oorzakelijke verband tussen twee of meerdere concepten?
  - Bevestigen van de vooropgestelde structuur of samenhang vna de items in de test?
  - Vaststellen en testen van verbanden tussen variabelen

#### Wat kun je vragen?

- Achtergrond informatie van de deelnemer
  - Leeftijd
  - Geslacht
  - Etniciteit
  - Sociale klasse
  - Inkomen
- Gedrag
  - Schatting dat mensen een goed geheugen hebben voor hun eerdere gedrag
  - Schatting dat mensen bereid zijn over eerder gedrag te rapporteren
- Attitudes en meningen
  - Schatting dat mensen attitudes of meningen hebben en zich ervan bewust zijn
  - Schatting dat attitudes of meningen weergegeven kunnen worden via rating-schalen
- Kennis
  - Intelligentie-testen
- Intenties en verwachtingen
  - Duidelijke vragen zijn noodzakelijk

#### Voordelen van vragenlijsten

- Je kunt te weten komen wat mensen je alleen zelf kunnen rapporteren
- Vragenlijsten, vooral gestandaardiseerde vragenlijsten, zijn een relatief “goedkope” manier om gegevens te verzamelen.
- Als je goed weet wat je wilt vragen → mogelijkheid om populatie-gemiddelden en frequenties te bepalen.
- Ook mogelijk om verschillen tussen bepaalde groepen te onderzoeken

## Verschillende formats van vragenlijsten

### Verschillende vragen

- Er zijn open en gesloten vragen mogelijk, elk type heeft wel voor- en nadelen
- Welk type vraag je stelt bepaald welke informatie je kan verkrijgen

### Open vragen

- Voordelen:
  - Narratieven geven meer informatie over betekenis
  - Mensen rapporteren over zaken die belangrijk voor ze zijn
- Nadeel: Antwoorden zijn moeilijk vergelijkbaar

### Verschillende antwoordmogelijkheden

- Categorische antwoordmogelijkheden
  - Slechts 1 antwoord mogelijk
  - Meerdere antwoorden mogelijk
- Continue antwoordmogelijkheden
  - Rating schalen: juiste antwoordcirkelen
  - Ranking schalen: items rangschikken, in de juiste volgorde zetten naar belangrijkheid  
Je dwingt mensen tot bepaalde keuzes, kan een voordeel zijn, maar ook een nadeel omdat er misschien helemaal geen voorkeurlijst is voor alle mensen
- Je weet niet of de antwoorden wel hetzelfde betekenen voor iedereen
  - Kwalitatieve vragen nodig !

## Wat zijn goede vragenlijsten?

### Meet een bepaald concept

### Betrouwbaarheid

- Verschillende metingen  
= Consistentie en repliceerbaarheid van methoden, resultaten en omstandigheden van het onderzoek; nauwkeurigheid van een meting
- Binnen eenzelfde meting  
= Consistentie/samenhang van de items die hetzelfde construct willen meten  
= Interne betrouwbaarheid
- De bedoeling is om vragen te stellen die het concept zo goed mogelijk benaderen
  - Heeft de schaal interne betrouwbaarheid?
  - Hangen alle vragen samen in 1 geheel?
- 1 of meerdere concepten
  - Hangen sommige vragen meer met elkaar samen dan andere?
  - Zijn er verschillende, onderliggende, dimensies?

## Validiteit

- Inhoudsvaliditeit/interne validiteit
  - Is het instrument een representatieve afspiegeling van het kennisdomein/het concept?
  - Meet ik wat ik wil meten?
- Constructvaliditeit
  - Verschillen diverse groepen op dezelfde wijze?  
Bij multidimensionale vragenlijsten kan je verschillende groepen vergelijken op subdimensies: de richting en de grootte van de verschillen hoeven niet voor elke subdimensie dezelfde te zijn.
  - Convergente validiteit:  
Hangt het instrument samen met andere instrumenten die hetzelfde willen meten? Samenhang van facetten, variërend van hoog tot vrij laag. Vormen ze wel één en hetzelfde concept?
  - Divergente validiteit:  
Hangt het instrument NIET samen met andere instrumenten die iets verschillends willen meten? Hangt geluk samen met andere, gerelateerde concepten (tegengestelde concepten, bv geluk >< depressies) ?
- Predictieve/criteriumvaliditeit
  - Is het instrument een goede voorspeller van een bepaald criterium?

## Vormelijkheden

- Duidelijke vragen
  - Vermijd technische termen
  - Vermijd hypothetische vragen
  - Vermijd suggestieve vragen
  - Vermijd dubbele vragen
- Duidelijke antwoordmogelijkheden
  - Wat betekent 'vaak' als antwoord op de vraag 'Hoe frequent ga je naar de cinema?'
- Vragen die aansluiten bij de beleving van de respondent
- Check voor sociale wenselijkheid (9) en instemmen met vraag, ja of nee knikken (10)  
Sociale wenselijkheid tegengaan
  - Vragen zo opstellen dat ze geen sociale wenselijkheid oproepen
  - Garanderen van de anonimiteit van de deelnemers, zo hebben ze minder het gevoel dat de onderzoekers hen persoonlijk evalueren
  - Gebruik maken van impliciete maten
  - Gebruik maken van een sociale wenselijkheidsschaal
  - Samenhang met echte schaal, laag is weinig of geen sociale wenselijkheid, hoog is sociale wenselijkheid aanwezig
- Onderzoekssituaties gevoelig voor sociale wenselijkheid
  - Zelfrapportage
  - Gevoelige thema's
  - Anonimiteit is niet gegarandeerd
  - Deelnemers kunnen antwoorden anticiperen

### Ja of nee knikken tegengaan

- Opsporing door gebruik te maken van reverse items (= negatief verwoorde items)
- Zowel positief als negatief verwoorde items opnemen in vragenlijst
- Juiste type vragen gebruiken
  - Open als:
    - Geen duidelijk idee over de antwoordmogelijkheden
    - Veel antwoordmogelijkheden
    - Veel interesse in specifieke persoonlijke beleving respondent
- Volgorde van de vragen
  - Balanceren = vragen mogen mekaar niet beïnvloeden
- Vragen die van toepassing zijn op iedereen
- Lengte van de vragenlijst
  - Niet te lang (max. 45 minuten) en niet te kort (onserieus)
  - Pilotstudie doen:
- Motivatie van de deelnemer verhogen
  - Uitleg doel van de studie
  - Garanderen van anonimiteit
  - Feedback
  - Aanbieden van hulp
  - Bedanken deelnemer
- Identificeerbaarheid van de cases

### **Vragenlijstonderzoek transporteren naar andere culturele contexten?**

#### **Hoe relevant is het concept dat je wilt meten?**

Voorbeeld 'zelfwaardering'

- Zelfwaardering centraal begrip in Westerse landen, maar niet zo erg in Japan.
- Japanners scoren lager op zelfwaarderings-vragenlijsten
- Lage zelfwaardering is in Westerse landen ( $r = .53$ ) veel sterker gekoppeld aan depressie dan in Japan ( $r = .30$ )
- Je goed voelen over jezelf is minder belangrijk dan de verwachtingen die anderen hebben naleven, normatief handelen.

#### **Worden bepaalde vragen op dezelfde manier begrepen?**

- De vragen bepalen hoe men zichzelf beschrijft en hebben een andere betekenis in de Amerikaanse en de Japanse context (voorbeeld zelfbeschrijving)
- Dit hangt samen met verschillen in de wijze waarop men gewoon is over zichzelf te praten in beide culturen

#### **Is het concept op dezelfde manier verbonden met andere concepten als in de oorspronkelijke context?**

Men moet ten allen tijd letten op mogelijke andere connotaties of verbanden van bepaalde concepten. Bv, het begrip 'autoriteit' heeft verschillende effecten bij blanken, zwarten en aziaten.

## Dagboekstudies

- Men laat mensen opschrijven op regelmatige tijdstippen
- Gedrag en beleving in een *natuurlijke situatie*
- Individuen rapporteren over situaties die ze net beleefd hebben
  - Minder kans op retrospectie
  - Het is duidelijk welke situatie als referentiekader dient voor de zelfrapportage
- Betrouwbare data, want meer meetpunten per individu dus minder afhankelijk van contextuele effecten
- Het is mogelijk om natuurlijke variatie doorheen tijd en situaties in beleving, gedrag en situaties te bestuderen binnen en tussen personen